

3. Бакленд, Р. Цыгане. Тайны жизни и традиции. — М.: ФАИР – ПРЕСС, 2003
4. Бамбула, В. Н. Цыганская судьба, что ветер в поле. Неродные дети мира. — Киев.: Всесвіт, 2005.

Дэлегацыя БНР на Генуэзскай міжнароднай канферэнцыі 1922 г.

*Жылінскі П. А., магістрант БДУ,
навук. кір. Каханоўскі А. Г., канд. гіст. навук, дац.*

У пачатку 1922 г. міжнародная дыпламатыя распачала падрыхтоўку да канферэнцыі ў Генуі. Дэлегацыя БНР разлічвала скарыстаць канферэнцыю, каб прыцягнуць увагу міжнароднай супольнасці да беларускага пытання. Пытанне аб удзеле беларускіх прадстаўнікоў абмяркоўвалася на старонках штомесячніка «Беларускі сцяг», які выдаваўся ў Коўне. Так, А. Цвікевіч на старонках часопіса пісаў: «Нам здаецца, што кожная магчымасць абароны інтарэсаў Беларускага народа павінна быць выкарыстана» [1, С. 1]. Галоўным пытаннем, якое хвалявала кіраўніцтва БНР, была Рыжская мірная дамова, якая была сапраўды важнай праблемай, з якой беларуская дэлегацыя не магла змірыцца. А. Цвікевіч, вылучаючы асноўную мэту працы дэлегацыі, казаў, што трэба «памяшаць планам Польшчы умацаваць Рыжскі мірны дагавор шляхам яго міжнароднага прызнання. Савецкая ўлада хаця і жадае па-таемна гэтага дагавора — аднак можа і замкнуцца ў сваім жаданні; падобная заява магла б падарваць яго крэдыт у вачах Еўропы, як урад, які не выконвае сваіх умоў» [1, С. 1].

Акрамя таго, беларуская дэлегацыя разлічвала дасягнуць пэўнага плёну у міжнароднай сітуацыі вакол Вільні і віленскага краю. Наконт гэтага пытання ўрад В. Ластоўскага вырашыў выступіць на баку Літоўскай Рэспублікі. На думку беларускіх дзеячоў, калі Захад не пойдзе на прызнанне БНР, аб чым можна было з упэўненасцю сцвярджаць, то трэба ўсяляк падтрымаць Літву ў яе прэтэнзіях на Вільню. Кіраўніцтва БНР лічыла, што ў складзе маленькай Літвы беларусы будуць мець больш нацыянальна-культурных правоў, чым у складзе імперыялістычнай Польшчы. Тым больш, калі сітуацыя пойдзе на іх карысць, яны з нацыянальнай меньшасці могуць стаць большасцю, калі да Літвы адыйдуць значныя беларускія тэрыторыі на ўсход ад «лініі Керзана». Акрамя таго ўрад В. Ластоўскага разлічваў і на ўтварэнне прыбалтыйскай, ці хаця б беларуска-літоўскай федэрацыі ў рамках якой БНР стала б аўтаномным суб'ектам федэрацыі, са сваёй краёвай уладай.

10 красавіка 1922 г. распачала сваю працу Генуэзская канферэнцыя. Яшчэ 19 красавіка Рада Міністраў БНР на сваім паседжанні ў Берліне прыняла рашэнне аб атпраўцы ў Геную беларускай дэлегацыі ў складзе старшыні ўрада

В. Ластоўскага і міністра замежных спраў і юстыцыі А. Цвікевіча. Спецыяльна да канферэнцыі быў распрацаваны праект Мемарандума Урада БНР, у якім гаварылася, што галоўнай прычынай нестабільнасці і непакою ва Усходняй Еўропе з’яўляюцца польска-расійскія супярэчнасці, якія маюць глыбокія гістарычныя карані. Прадметам жа гэтых супярэчнасцей выступае Беларусь, якая на гэты час з’яўляецца падзеленай паміж Польшчай і Расіяй, згодна з парушаючым правы і інтарэсы беларусаў Рыжскім трактатам. Але гэтая мяжа, на думку кіраўніцтва БНР, акрамя таго, што несправядлівая, дык яшчэ і нестабільная, што ў хуткім часе прывядзе да новага вітка змагання паміж Польшчай і Расіяй. Такім чынам, на думку кіраўніцтва БНР, усталяванне на Усходзе Еўропы міру і стабільнасці і «замірэнне польска-расійскіх адносін магчыма толькі шляхам прызнання незалежнасці Беларусі» [2, С. 1288], на што Беларусь мае натуральныя правы. У канцы Мемарандума ўрад БНР прасіў «Высокую канферэнцыю Дзяржаў у Генуі паставіць у праграму Канферэнцыі пытанне аб пераглядзе Рыжскага міра і, як вынік адмены, прызнаць незалежнасць Беларускай Народнай Рэспублікі» [2, С. 1289]. Акрамя таго гэкт мемарандума кранаў спрэчнае паміж Польшчай і Літвой віленскае пытанне. На думку дэлегацыі БНР: «Віленская тэрыторыя, пасля далучэння яе да Літоўскай дзяржавы, будзе карыстацца самай шырокай аўтаноміяй і будзе мець уласны Парлямент, які з’явіцца гарантыяй палітычных правоў ня толькі большасці насялення беларусоў, але і меншасцяў — жыдоўскай і польскай названай тэрыторыі» [2, С. 1319]. І па-другое «Аўтаномная тэрыторыя Вільні ня будзе агранічана межамі даўняй губерніі таго-ж імяні, але ў яе ўвойдзе ўся тэрыторыя эканамічна залежная ад Вільні і знаходзячаяся на захад ад лініі Керзана» [2, С. 1319].

Такім чынам план Ластоўскага ў вырашэнні Віленскага пытання прадугеджаў стварэнне на далучаных да Літвы тэрыторыях рэальнай аўтаноміі з мясцовай прадстаўнічай уладай, прычым далучаная да Літвы тэрыторыя павінна была б ахопліваць амаль усю Заходнюю Беларусь, што, канешне, стварала выгодныя ўмовы для будавання беларускай дзяржаўнасці ў рамках аўтаноміі ў складзе Літоўскай Рэспублікі. Шэраг палажэнняў, выказаных у заяве наконт віленскага пытання, былі часткай іншага, больш шырокага плана ўрада БНР, які ўключаў ідэю стварэння ўсходнеўрапейскага нейтральнага федэратыўнага ўтварэння, якое б аб’ядноўвала ў першую чаргу Літву і Беларусь, а потым, магчыма, і іншыя краіны, зажатыя паміж імперыялістычнымі Польшчай і Расіяй. Але па ходу працы на канферэнцыі дэлегацыя БНР, улічваючы абставіны і міжнароднае становішча, якое складалася на той момант, была вымушана значна змягчыць сваю пазіцыю.

Прадстаўнікі БНР рэальна глядзелі і існуючую сітуацыю і не вельмі спадзяваліся на поспех. Так, у сваім лісце да Ластоўскага ад 21.03.1922 г. Цвікевіч адзначае, што «спадзявацца на вырашэнне нашага пытання — трудна» [2, с. 1303], і трэба разлічваць толькі на прапаганду беларускага пытання

на канферэнцыі. Ужо 27 красавіка 1922 г. дэлегацыя БНР на чале са старшынёй урада В. Ластоўскім прыбыла ў Геную. У першыя дні свайго знаходжання ў Генуі дэлегаты ад БНР наведалі генуэзскага арцыбіскупа. Яму быў уручаны мемарандум аб становішчы беларусаў-каталікоў у Заходняй Беларусі з прашэннем аб яго перадачы Папе Рымскаму [3, С. 8]. В. Ластоўскі і А. Цвікевіч правялі шэраг нарадаў з неафіцыйнымі дэлегацыямі Усходняй Галіцыі, Грузіі, Азербайджана, Кубані і Украіны. Таксама адбылася размова з прадстаўнікамі дэлегацыі Вялікабрытаніі. Трэба адзначыць, прынцыповых дамоўленасцей прадствўнікам Беларусі дасягнуць не давялося, але такія спробы былі зроблены [3, С. 8].

3 мая 1922 г. беларуская дэлегацыя нанесла візіт старшыні канферэнцыі – прэм’ер міністру Італіі А. Факту і ўручыла яму зварот, у якім урад БНР рашуча выказваўся супраць далучэння Вільні да Польшчы. Больш спрыяльным варыянтам для беларусаў Віленшчыны лічылася далучэнне краю да Літвы [2, С. 1317–1319]. Беларуская дэлегацыя прасіла канферэнцыю падтрымаць менвіта такое вырашэнне Віленскага пытання. Тады ж дэлегацыя БНР уручыла А. Факту і свой мемарандум, які значна адрозніваўся ад складзенага да гэтуль праекта. Так, ва ўручаным мемарандуме ўтрымліваўся канчатковы варыянт плана па нейтралізацыі Беларусі дзеля замірэння ва Усходняй Еўропе. Так беларуская дэлегацыя разлічвала амаль на апошні шанс рэальнага ўвасаблення беларускай дзяржаўнасці ў выглядзе БНР. Урад Ластоўскага прапанаваў заходнім краінам ужо вядомы праект стварэння так званага нейтральнага пояса ва Ўсходняй Еўропе, у рамках якога адводзілася месца і для беларускай дзяржаўнасці, што магло стаць першым крокам па стварэнню моцнай і незалежнай БНР. Гэты план быў вынесены на пасяджэнне галоўнай камісіі Генуэзскай канферэнцыі. Нейтральны пояс, згодна з планам, павінен быў уключыць тэрыторыю, якая ляжала паміж «лініяй Керзана» і савецка-польскай мяжой, усталяванай у Рызе. Меркавалася перадаць гэты нейтральны пояс пад упраўленне вялікіх дзяржаў [4, С. 80].

Нягледзячы на пэўныя захады з боку беларускай дыпламатыі, прадстаўнікам БНР не ўдалося дамагчыся сваіх патрабаванняў, і іх прапановы не былі прыняты ўдзельнікамі канферэнцыі. Так, надзеі на перадачу Віленшчыны Літве і стварэнне краёвай аўтаноміі не спраўдзіліся. Не рэалізаваным засталаўся і план па стварэнню буфернага пояса паміж Савецкай Расіяй і Польшчай, у якім знайшлося б месца і для беларускай дзяржаўнасці ў форме БНР. Як адзначаў А. Цвікевіч у «Беларускім сыяге»: «маўклівая перастрахоўка двух пераможцаў (Польшча і РСФСР) стала галоўнай прычынай таго, што беларускае пытанне на пленарным паседжанні канферэнцыі не было паднята» [1, С. 5].

Сярод дасягненняў дыпламатыі БНР можна вылучыць тое, што, першае, на канферэнцыі была прызнана адносная легальнасць беларускага

прадстаўніцтва; па-другое, падцверджана, што беларускае пытанне носіць, безумоўна, міжнародны характар і павінна быць вырашана міжнародным шляхам; па-трэцяе, вырашэнне беларускага пытання — гэта адзін з асноўных момантаў усталявання трывалага міру на ўсходзе Еўропы. Так, той жа Цвікевіч адзначаў, што «на канферэнцыі правярана і прызнана легальнасць прадстаўніцтва Беларусі... і вырашэнне беларускага пытання есць адно з асноў усталявання трывалага міру на Усходзе Еўропы, а таксама надзвычай важным увагі на ўсталяванне граніц Усходу» [1, С. 6–7].

Літаратура

1. Беларускі сьцяг (Gudu Veliava): штомесячнік. — Каўнас, 1922 — № 1. — 8 с.
2. Архівы Беларускай Народнай Рэспублікі / Уклад., падрыхт. Тэксту, уступ. арт., камент., пер., паказ. С. Шупы. Т. 1. Кн. 2. Фонд № 582 Дзяржаўнага архіва Літвы («Рада Міністраў БНР»). Вільня – Нью-Ёрк – Менск – Прага: Беларускі інстытут навукі й мастацтва, таварыства беларускага пісьменства, Наша Ніва. — 1998 — 1721 с.
3. Ковалева, Л. А. Забытыя страницы истории: (Борьба представителей БНР за независимость Белоруссии на Генуэз. конф.): Материал в помощь лектору / Л. А. Ковалева / Могилев. гос. пед. ин-т им. А. А. Кулешова. — Могилев, 1992. — 12 с.
4. Лазько Р. Р. Беларусь у еўрапейскай палітыцы 1918–1925 гг.: Нарысы / Р. Р. Лазько, А. М. Кротаў, М. М. Мязга. — Гомель: УА «ГДУ імя Ф. Скарыны», 2003. — 126 с.

ФРГ в системе европейской безопасности (2001–2012 гг.)

*Иваницкая Е. С., студ. V к. БГУ,
науч. рук. Русакович А. В., канд. ист. наук, доц.*

К началу XXI в. на европейском континенте продолжилось формирование интеграционных объединений во имя общих интересов и безопасности перед лицом внешних и внутренних угроз. Система европейской безопасности приобрела реальные очертания. В ее основу положено политическое сотрудничество, создание национальных и межгосударственных оборонительных структур, взаимосвязь между системами военной безопасности с экономическими мерами предупреждения агрессии [3, с. 16].

Роль Германии в современной системе европейской безопасности представляет значительный интерес. ФРГ является европейским крупным и мощным государством, способным внести вклад в объединение государств Европы для решения проблем безопасности, содействовать развитию ЕС и НАТО